

2020 Moeilijke Momenten aangebracht door cursisten

Categorieën van vragen

1. Last met afscheid of individuele karakter van onderzoek
2. Vragen en reacties van ouders bij het begin van of bij de hereniging na een onderzoekssessie
3. Vragen ivm afname van bepaalde testen
4. Grensoverschrijdend gedrag van kinderen tijdens de afname
5. Kinderen die moeilijk te bereiken zijn
6. Taalzwakke kinderen
7. Kinderen die de 'neutrale opstelling' moeilijk verdragen
8. Spanningsregulatie die erg in actie of relatie gebracht wordt
9. Vraag naar geheimhouding, niet willen dat verteld wordt aan ouders
10. Groot verschil tussen wat verteld wordt in gewoon gesprek in vorige sessie en wat verteld wordt bij projectieve opdracht
11. Kind wil materiaal uit belevingsonderzoek aan ouders laten zien op einde van een sessie

Algemene vraagstellingen

1. Problemen en valkuilen VOOR de start van het belevingsonderzoek
2. Problemen en valkuilen TIJDENS het belevingsonderzoek
3. Problemen en valkuilen NA een sessie van, of het hele belevingsonderzoek
4. Verwerking van materiaal
5. Psychodynamische diagnostiek op basis van gesprekken ipv projectief materiaal

Overzicht aangebrachte vragen 2020

Categorieën van vragen

2. Vragen en reacties van ouders bij het begin van of bij de hereniging na een onderzoekssessie

(Sieglinde) Wat na een sessie belevingsonderzoek waarbij ouders vragen of het wat gelukt is, of ze goed hun best hebben gedaan en goed 'gewerkt' hebben. Sommige ouders vergelijken het precies soms met school of een 'opdracht' dat ze moeten maken bij mij. Soms willen ze ook weten wat er nu precies gedaan werd tijdens de sessie en vragen ze dit nadien in de wachtzaal. Op dat moment is er niet altijd tijd om dit helemaal uit te leggen, hoe pak je dit best aan? (Het belevingsonderzoek werd al toegelicht aan ouders in eerdere sessie).

5. Kinderen die moeilijk te bereiken zijn

(Anouk) Kinderen die moeilijk/niet tot een tekening/verhaal komen, blijven zeggen 'ik weet het niet', 'ik weet niks', ... (likt ik vooral te zien bij kinderen die last hebben van een scheidingssituatie, wat natuurlijk op zich al veel zegt...) --> Hoe moedig ik hen aan om toch tot iets te komen? Welke kleine stapjes kunnen hierbij worden gezet?

(Reinhilde) Belevingsonderzoek bij kinderen die weten wat de hulpvraag is, dit is zowel meegedeeld door hun ouders en kort bij de eerste ontmoeting van het kind in de therapieruimte, maar er moeilijk in slagen tijdens de eerste sessies iets te tonen van zichzelf. Ze reiken duidelijk aan er niet te willen zijn (komen wel mee alleen, zonder hulp van ouders) en vinden alle opdrachtjes 'saai' en antwoorden op vele vragen 'ik weet het niet'. Door de aanwezige 'weerstand' krijgen de sessies een andere inhoud.. het vraagt dan heel wat 'werk' in te zetten op een goede relatie.

8. Spanningsregulatie die erg in actie of relatie gebracht wordt

(Tamara) Moment 4 (tijdens BO): tijdens de afname van 4 affecten --> jongen die bij eerste emotie bang erg veel spanning vertoont: wil niet praten erover, schrijven of tekenen. Bij vraag 'waarvoor zijn kinderen van jouw leeftijd het meeste bang van?' ook geen reactie, lijkt erg te vermijden. Jongen begint zelf met een tekening te maken over iets dat hem blij maakt. Geef je hierin de vrijheid? Want jongen toont op deze manier dat het wel erg spannend voor hem is en nood heeft aan iets blij. Naast het benoemen kan je als onderzoeker nog meer betekenen?

(Margaux) Ik had eens een meisje (8 jaar) die zich erg controlerend (achterdochtig?) en bepalend opstelde m.b.t. wat ik aan het noteren was tijdens het belevingsonderzoek. Soms stond ze bv. recht en kwam ze naast me staan om te controleren of ik de namen die ze zei wel correct spelde. Uiteraard belangrijke observaties. Maar zo zei ze bv. ook "Dat moet je nu niet opschrijven, he...", "Wat ik nu ga zeggen, moet je niet opschrijven, he", "Niet opschrijven, he?". Ondanks een duidelijke kadering (aan het begin + bij de specifieke momenten dat het ter sprake kwam) van waarom ik noteerde, leek ze het er erg moeilijk mee te (blijven) hebben. Hoe ga je hiermee om?

Algemene vraagstelling

1. Problemen en valkuilen VOOR de start van het belevingsonderzoek

(Julie) Wanneer beslis je in een lopend dossier om nog een belevingsonderzoek af te nemen? Indien je hiervoor kiest, doet de betrokken therapeut dit onderzoek of is het meer aangewezen om een extern persoon het belevingsonderzoek te laten afnemen?

Deze vragen komen vanuit een traject dat ik ben aangegaan met ouders en een meisje van 7 jaar waarbij er vanuit de ouders naast de contextmoeilijkheden een vermoeden is van een kindproblematiek. Ikzelf zie dit niet direct en kader het gedrag voornamelijk als reactie op de woelige context. Vanuit deze situatie hebben we beslist om een belevingsonderzoek af te nemen. De keuze is gemaakt om dit door een andere collega te laten afnemen (met als doel: een extra paar ogen die meekijken).

Gebeurt dit nog? Zijn er indicaties om dit net wel of net niet te doen?

2. Problemen en valkuilen TIJDENS het beleavingsonderzoek

(Anouk) Kinderen die zelf van het projectieve weg treden en realiteitsgesprekken blijven installeren, of die tijdens een projectieve test (bijna) uitsluitend over realiteit spreken. Bv. bij de huis-tekening een huis heel sec beschrijven zoals dat van hun of iemand die ze kennen, bij de persoon-tekening een vriendje beschrijven zoals die in de realiteit is OF telkens in een projectief verhaal gelijkenissen met de realiteit benadrukken of een gelijkaardig verhaal vertellen dat ze echt hebben meegemaakt.

--> Hoe gebruik ik dit correct in de verwerking? Kunnen hier ook 'projectieve interpretaties' uit voortkomen?

--> Hoe moedig ik hen aan het toch projectief te houden?

(Kim) Bij het afnemen van zowel van de Familie in dieren als HTP had ik een kind dat snel snel er van af wilde zijn. In begin startte ze wel maar wilde er eigenlijk niets over vertellen wat ze getekend had. Ik vroeg natuurlijk wel door, bleef heel dicht bij de tekening, benoemde een stuk wat ik zag op de tekening op basis van het weinige dat ze er toch van had gezegd maar echt het "fantasiestuk" van de vragen vond ze heel vreemd en antwoordde ze op met "hebben niks nodig" of "weet ik niet". Daarom heb ik hierop niet verder gevraagd, natuurlijk heb ik dit meegenomen in mijn notities. Maar bij mezelf voel ik dan precies alsof het niet goed was (eigen onzekerheid over het afnemen speelt hier misschien ook een rol). Het kind is ook nogal bepalend in de sessies. Het kind is hoogbegaafd (reeds vroeger gesteld). Ik heb bij dit meisje misschien constant het gevoel dat het haar niet echt interesseert (of doet alsof?). Ze is 7 jaar maar zit in het 3e leerjaar.

(Margaux) Wat als het materiaal dat je krijgt weinig projectief is?

Bv. als een kind dicht bij de realiteit blijft, bv. bij de HTP.

Dit zijn natuurlijk ook belangrijke observaties, maar kan je het kind op een manier toch extra stimuleren? bv. als ze zichzelf of iemand die ze kennen tekenen en beschrijven bij de menstekening (HTP)

(Sieglinde) Wat als een kind tijdens de Raven blijft in de realiteit hangen en het op zichzelf blijft betrekken? Ondanks het telkens herhalen van 'het jongetje uit het verhaaltje'. Opvallend is dat hij op het einde aangeeft dat het jongetje uit het verhaaltje niet op hem lijkt.

(Tamara) Moment 1 (tijdens BO): wanneer er gedurende de sessies van het beleavingsonderzoek signalen van onveiligheid/verontrusting op de voorgrond treden. In de casus ging het vooral over IFG en turbulente relatie ouders. Dit maakte dat er vele afwezigheden waren en de afname van het beleavingsonderzoek over een langere periode is afgenomen. Focus werd uiteraard eerst gelegd op veiligheid (met nodige betrokken hulpverlening) maar werd het beleavingsonderzoek dan best vroegtijdig beëindigd?

(Tamara) Moment 2 (tijdens BO): casus, meisje van 9 jaar --> tussen eerste en tweede sessie van het beleavingsonderzoek (individuele sessie met kind), vond er een heftige escalatie plaats thuis met verbaal en fysiek geweld (vader naar moeder toe, kinderen getuige). Deze info kreeg ik vanuit een collega die de ouderbegeleiding opneemt. In de eerstvolgende geplande sessie zelf zei / tekende het meisje er niets over. Hoe ga je best hiermee om? Bespreek je dit of blijf je starten vanuit wat het kind brengt op dat moment?

(Tamara) Moment 3 (tijdens BO): een spelobservatie in de spelkamer - ga je vooral observeren of speel je mee, breng je actief zelf iets in? Ik vind het niet evident om hierin een evenwicht te vinden. Een spelobservatie in het kader van een beleavingsonderzoek is toch anders dan een speltherapie.

(Tamara) Moment 5: casus waarbij we het beleavingsonderzoek hebben moeten stopzetten omwille van teveel spanning en weerstand jongen. Had ik meer oog hiervoor moeten hebben bij de intake? Jongen die woont in voorziening, complexe context met ouders die onvoorspelbaar zijn en eigen psychiatrische kwetsbaarheid hebben (dossier jeugdrechtsbank). Geprobeerd om de intake te laten doorgaan met ouders, begeleiding leefgroep en jongen. Maar ouders geraakten niet tot op het CGG. Zat deze jongen vast in dynamiek van loyaliteit? Onvoldoende veiligheid en mandaat om te spreken? In het CGG zien we regelmatig complexe dossiers waarvan kinderen verblijven in een voorziening en ouders afwezig/onvoorspelbaar zijn, hoe kunnen we best hiermee omgaan?

(Eline) Toen ik een paar jaar terug werkte in een zelfstandige praktijk nam ik wel beleavingsonderzoek af. Ik was toen echt nog beginnende en erg zoekend.

Een situatie die me toen nog bijgebleven is, is een 7-jarige jongen die niet wou beginnen met het beleavingsonderzoek. Hij tekende niet graag, zei hij. Ik heb geprobeerd om dan de 4-affecten mondeling te bespreken, maar dat wou hij ook niet doen. Hij is toen beginnen spelen en ik ben overgeschakeld naar observatiesessies. Als ik hierop terug kijk, zou ik dit wel anders willen aanpakken en misschien meer doorzetten.

(Astrid) Tijdens de afnames van de opdrachten kunnen sommige kinderen heel veel vertellen. Bij sommigen vind ik het dan ook lastig te weten wanneer ik hen moet laten verder vertellen en wanneer ik hen moet afremmen/bijsturen. Voornamelijk bij de NSST verhalen kom ik dit al eens tegen. Hier vind ik het lastig in te schatten of het kind zijn verhaal nog aan het afmaken is of het kind over gegaan is tot spelen en niet meer bezig is met de opdracht.

(Reinhilde) Ouders die aanvankelijk bij aanmelding aangeven van start te gaan met een belevingsonderzoek bij hun kind, maar gedurende het traject vaak afzeggen en moeilijk in te plannen zijn;

(Reinhilde) Alle info bijhouden (opschrijven) terwijl je een evenwicht zoekt tussen het inzetten op de relatie en het verzamelen van de informatie.

(Reinhilde) Gelijkaardig als de voorgaande is het begrenzen op een soepele manier, terwijl je het kind ook niet volledig wilt afremmen. Het is voor mij soms een moeilijk evenwicht om de ruimte te 'geven' aan het kind te tonen hoe het met de situatie omgaat, versus het bijsturen wanneer bv. een opdracht niet wordt volbracht. Bv. het onderbreken van iemand die zeer uitgebreid vertelt om ervoor te zorgen dat we op tijd kunnen afronden.

3. Problemen en valkuilen NA een sessie van, of het hele belevingsonderzoek

(Sieglinde) Wat als het kind tegen de ouders, na de sessie vertelt wat hij heeft getekend (zoals Familie in Dieren) en ouders dit teruggeven tijdens een oudergesprek. Bv. "m'n zoon heeft verteld dat hij mij (mama) getekend heeft als olifant en papa als vogel" (fictief).

(Sieglinde) Onlangs had ik een CAT afgenomen bij een meisje, waarbij ze goed verhalen kon verzinnen en vaak uitgebreid vertelde. In het begin vond ze dit moeilijk, maar naar het einde toe ging het veel vlotter en leek ze er plezier in te hebben. Nadien tijdens een gesprek met ouders gaf moeder aan dat het meisje verteld had over de verhalen dat ze moest maken en dat ze dit echt moeilijk vond en vaak niet wist wat te vertellen. Ik was ergens geschrokken omdat ik dit niet zo aanvoelde had. Op dat moment wist ik ook niet echt goed hoe hierop te reageren.

(Laura) P. – 9 jaar oud

Ik nam vorig jaar een belevingsonderzoek af bij een jongen van 9 (P). Hij werd aangemeld omdat hij erg moeilijk negatieve emoties kon uiten en benoemen. Men vroeg zich af wat er in zijn hoofd omging en hoe hij zich voelde.

Bij de eerste sessie valt reeds op dat P zeer weinig 'eigen fantasie' heeft. Hij lijkt te blokkeren wanneer hier beroep op gedaan wordt en grijpt al snel naar fictieverhalen uit strips, series en games, zonder eigen fantasie in te brengen (bijvoorbeeld: bij de HTP tekent hij gewoon figuren vanuit een serie, bij de bijvragen vertelt hij ook letterlijk over hun leven in die serie). Als hij niet kan antwoorden op een bijvraag, zegt hij 'ik weet het niet'. Dit gebeurt redelijk veel. Aanmoediging en geruststelling lijken hem niet te helpen. Hij lijkt 'uit te loggen'.

Doorheen de volgende sessies zien we ook zijn gebrek aan eigen fantasie. Ook valt op dat hij volledig blokkeert wanneer het gaat over zijn innerlijk specifiek, maar ook wanneer het gaat over gevoelens in het algemeen. Bij de 'I feel pictures' loopt P opnieuw volledig vast. Hij barst in tranen uit en geeft aan het niet te weten. Ook bij de vier affect tekeningen logt hij helemaal uit. Het lukt hem niet om over gevoelens na te denken, of hierover te tekenen (hoewel hij erg graag tekent). Opnieuw barst hij in tranen uit. Sociale steun lijkt niet helpend om uit zijn gevoel te geraken.

Tijdens elke sessie zien we minstens 1x dat P uitlogt. Bij de laatste sessie komt hij volledig overspoeld aan. Hij klampt zich vast aan zijn vader. Tussen het wenen door kan hij alleen maar zeggen dat hij niet wil. Vader vertelt dan dat hij al enkele moeilijke dagen achter de rug heeft. Tijdens de sessie zelf blijft P nog een tijdje met zijn hoofd op de tafel liggen. Ik probeer wat met hem te praten en hem wat gerust te stellen. Even later lukt het hem weer recht te zitten en starten we toch met de sessie.

Mijn vragen hierbij:

§ HTP: Is het OK als een kind fictieve personages tekent en over hun leven uit de strip/serie/... vertelt, of moet je toch aandringen beroep te doen op eigen fantasie?

- § Hoe ga je best om met het volledig overspoeld zijn? Ik heb hier in eerste instantie sociale steun proberen bieden en hem gerust proberen stellen, maar dit leek niet te helpen. Ik heb dan het welzijn van P voorop gesteld en de opdracht(en) onderbroken. Toch weet ik niet hoe je hier best mee kan omgaan?
- § Bij de laatste sessie stond ik zelf een beetje met mijn mond vol tanden, P kwam volledig overspoeld aan. Ik vroeg me af of het hier beter is de sessie te verplaatsen? De mensen in kwestie kwamen van ver en daarom besloot ik het wel te proberen, maar ik vond het moeilijk en wist ook hier niet hoe ik het best kon handelen.
- § Bij P waren er erg veel zorgen rond (uiten van) gevoelens. In het belevingsonderzoek blokkeerde hij ook bij elke opdracht rond gevoelens, zijn innerlijk en zijn beleving. Wat doe je het beste in dit geval?

Hieruit kon ik wel concluderen dat de emotieregulatie niet gezond is: hij valt telkens terug op 'ik weet het niet' en wordt dan volledig overspoeld, lijkt van de wereld. Het lukt hem niet om een innerlijke connectie te maken met affect. Hij krijgt negatieve emoties niet gereguleerd. Maar rond het inhoudelijke ben ik zeer weinig te weten gekomen.

(Laura) E. – 7 jaar oud

E is een meisje van 7 jaar oud, kind van gescheiden ouders dat momenteel op internaat verblijft en weekends afwisselend bij moeder dan wel vader doorbrengt. Ze wordt aangemeld omwille van vragen rond emotioneel welzijn: hoe voelt E zich? Zit ze op haar plaats op het internaat? E slaapt sinds kort in bij moeder en vader, wil niet meer alleen slapen. Moeder en vader kunnen hierop moeilijk neen zeggen.

Over het algemeen zagen we doorheen belevingsonderzoek dat E een zwakker meisje is en functioneert op kleuterniveau. Dit zagen we doorheen het hele onderzoek naar boven komen. Het is voor haar moeilijk om te differentiëren (alles is goed of alles is slecht) en te concretiseren (alles, niks, iedereen, ...). Haar taalontwikkeling, spelniveau (onderzoeken, spullen ordenen, ...), vaardigheden, werkhouding (half op stoel zitten en op knieën, rondfladderen doorheen de sessies) enz. tonen dat ze wat onder haar leeftijd functioneert.

Mijn vragen en opmerkingen hierbij:

- § Doorheen alle sessies: E leek een erg laag concentratievermogen en een erg lage taakspanning te hebben. Ze wandelde meer rond doorheen de ruimte dan ze op haar stoel zat. Ze fladderde van hier naar daar en nam alles vast wat ze zag (we zaten nochtans in een erg prikkelarme kamer). Erg nieuwsgierig, veel vragen bij alles wat ze ziet. Gaat ook constant door het raam kijken. Zelfs als ik de gordijnen sluit, opent ze deze gewoon terug. Erg prikkelgevoelig: bij alles wat ze hoort en ziet, is ze afgeleid. Onderbreekt mij erg regelmatig om dingen te tonen, te vragen, uit te leggen, ... erg chaotisch verloop van de sessies. Ik vond het heel moeilijk omdat ik voortdurend mijn draad kwijt was, ik kon niet volgen met alles op te schrijven wat ze deed en zei. Erg moeilijk om haar 'erbij te houden'.

Moeilijk: vragen om op haar stoel te blijven zitten, of haar gewoon laten doen? Hoe ga je best om met zo'n situaties?

- § HTP: het huisje dat E tekende was mijn huisje, ze tekende als persoon mij, enz. Wat doe je best hiermee?
- § Bijvragen vond ze moeilijk en ik kreeg heel vaak het antwoord 'alles en dat was het' of 'niks en dat was het'. Motiveren lukte niet. Dit was zo voor alle bijvragen doorheen het materiaal.
- § Tijdens de laatste sessie was er een zeer duidelijke relatietoetsing. Meermaals probeerde ze de rollen van zichzelf en mij als proefleider om te draaien. Ze zei dan zelf bv dat ik een verhaaltje moest vertellen bij de CAT, of ze stopte gewoon met wat we bezig waren om mij volledig te beginnen spiegelen. Bij de vrije tekening bootste ze ook mij na en tekende ze allemaal horizontale lijnen op het blad, waarmee ze nadeed dat ik noteerde doorheen de sessie. Hierbij wist ik ook niet meteen goed wat zeggen of doen.
- § Zij moest ook in één sessie 4x naar het toilet, wat erg veel tijd van de sessies kostte. Ook tijdens andere sessies moest ze telkens minstens 1x naar het toilet. In het begin dacht ik dat het een vorm was van lichamelijke regulatie, maar naar het einde toe denk ik wel dat ze echt moest. Toch, dit blijf ik ook een moeilijk gegeven vinden om te weten om welke van de twee redenen ze dit deed.